

Mari van Iersel

Maandpraatje

Uitbundige overdaad!

Wat heeft het bijenjaar dit jaar een fantastische start. Een koude winter waardoor de bijenvolken geen gevaarlijk grote broednesten gingen opzetten, een lente met ongeveer vijf aaneengesloten weken prachtig weer. Mooi weer in de lente is bijna synoniem met een goede dracht en een grootse ontwikkeling van de volken. Het is ongelooflijk wat een bijenvolk dan kan presteren. In een mum van tijd zijn de lege ramen met kunstraat veranderd in ramen met prachtig wit verzegelde honing en aaneengesloten plakken broed. Enige tijd later puilen de bijen uit de kast. Dat is genieten voor de imker.

De langste en de kortste dag zijn de keerpunten in de ontwikkeling van de bijenvolken. Juni is de maand van de langste dag en vanaf dat moment wordt de neergaande ontwikkeling van het bijenvolk ingezet. Daarvan is aanvankelijk niet veel te merken, maar het broednest bereikt hierna niet meer de grootte van eind mei. Voor ons komt de zomer er nog aan, maar de bijen zijn met hun 'gedachten' al bij de komende winter. Het is voor de verzorging van de bijenvolken belangrijk daarmee rekening te houden: niet te snel de conclusie trekken dat het druk af en aan vliegen van de bijen ook betekent dat er veel binnenkomt en dat ze dus de zorgen van de imker kunnen missen.

De werksters die de zomerhoning binnen gaan halen, zijn al geboren, daar hoeven we ons in juni niet druk meer over te maken. Als het nog niet gedaan is, is er nu nog tijd voor het opzetten van jonge volken op schone raat met een jonge koningin. De overvloedige kracht van sterke volken kan de imker goed gebruiken om verliezen te compenseren en vooruitblikkend voor de nodige reservevolken te zorgen. Het mooiste gaat dat als het maken van afleggers in verband met zwermverhinderend gelijk oploopt met de teelt van koninginnen. Dat vraagt nogal wat planning of veel improvisatietalent als de bijen een andere agenda volgen. Terugrekenend moet men 35 dagen voor het maken van afleggers met de teelt beginnen. Dan heeft men op tijd jonge leggende koninginnen om aan de afleggers mee te geven.

Jonge volken

Het geheim voor een succesvolle overwintering: kunstraat, bijen en een jonge koningin. Geen oude ramen en oude voedselvoorraden. Hoe moet je dat bereiken? Het gemakkelijkst gaat dat als de imker aan koninginnenteelt doet. Als de jonge koninginnen uit een teelt aan de leg zijn, worden ze ingevoerd in een nieuw volk. Het werkt perfect om dat op de volgende manier te doen: zet een nieuwe kast met tien ramen kunstraat klaar. Vliegkat gesloten. Schud

ongeveer 1,5 kg bijen in een emmer. Meteen in de nieuwe kast kan ook, maar dan is het moeilijker te zien hoeveel bijen je verzameld hebt. Schud ze vanuit de emmer in de nieuwe kast. Zet er een voerbak op. Verplaats de kast met bijen ten minste over een afstand van 6 km zodat de bijen buiten het hun bekende vlieggebied komen. Leg de nieuwe koningin in een kluisje dat is afsloten met een prop honingsuikerdeeg in de voerbak op de plaats waar de bijen de voerbak binnenkomen. De voerbak kan tevens meteen gevuld worden met een suikeroplossing. De bijen zullen het honingsuikerdeeg opnemen en daarmee de koningin bevrijden. Na twee weken kan de imker gesloten broed vinden. Deze methode kan niet op deze manier worden toegepast als de bijen niet buiten het vlieggebied worden geplaatst. In dat geval is er een andere mogelijkheid. Zet een lege kast met kunstraten op de plaats van een volk. Verwijder de koningin uit dat volk. Schud alle bijen van dat volk af in de nieuwe kast. Na twee uur voelden de bijen zich moereloos en kan men de nieuwe koningin toevoegen, met behulp van een kluisje dat is afgesloten met een prop honingsuikerdeeg. Deze werkwijze is geschikt om leggende koninginnen uit een teelt in te voeren. In plaats daarvan kan men deze volken ook een rijpe dop geven. Het is natuurlijk wel zonde om ramen met

Wat gebeurt daar?

foto's Mari van Iersel

Omdat het darrenbroed geleidelijk wordt gesloten, worden er gedurende langere tijd mijten gevangen.

foto Onno Kok

**Voorspelende
jonge bijen**

voer en stuifmeel weg te doen, met name de stuifmeelramen. Als ik de indruk heb dat het volk waaruit die ramen komen goed gezond is, wil ik ze nog wel eens meenemen in het nieuwe volk, maar ik ben daarbij heel kritisch op de leeftijd van de ramen. Hoe vaker de ramen bebroed zijn geweest, hoe belangrijker het is ze weg te doen.

Een probleem vormen de ramen met broed. Waar laat men die? Daarvoor verwijs ik naar het artikel van Ralph Büchler in *Bijenhouden*, december 2008: 'Gezonde bijen door het afnemen van broed'.

Een koningin die men heeft opgekweekt of die men heeft aangekocht moet natuurlijk in een volk terecht komen. Wie zich verdiept in de literatuur over het samenvoegen van een koningin uit een teelt en een nieuw volk vindt veel methodes en vaak met de vermelding dat ze 100% zeker werken. Dat wil zeggen dat het een methode is waarbij de nieuwe koningin geaccepteerd wordt door het volk waarin ze wordt ingevoerd. Het is een veeg teken als van een methode gezegd wordt dat ze 100% zeker werkt. We zeggen nooit dat het 100% zeker is dat bijen redcellen bouwen als we de koningin wegnemen. Dat is immers pas echt vanzelfsprekend. Maar het aannemen van een koningin is dat minder.

Voorspelen

Onder imkers wordt algemeen aangenomen dat voorspelen een manier is voor jonge bijen om zich te oriënteren. Je komt deze mening in allerlei literatuur tegen.

Jonge bijen zouden bij het voorspelen de omgeving in zich opnemen, zodat ze later als haalbij de weg naar huis weten te vinden. Ik denk dat elke imker zich wel eens heeft afgevraagd waarom bijen niet aan voorspelen doen als ze op een nieuwe dracht worden geplaatst. En misschien hebt u zich ook afgevraagd waarom we het verschijnsel voorspelen niet dagelijks zien, terwijl er wel dagelijks grote aantallen jonge bijen bijkomen. In zijn boek *Phänomen Honigbiene* (Elsevier GmbH München 2007, p. 123) stelt Jürgen Tautz dat de verklaring dat voorspelen iets te maken heeft met oriëntatie niet langer houdbaar is. Hij geeft daarvoor een aantal interessante argumenten.

- Gemerkte jonge bijen vliegen gespreid over de hele dag in en uit. Er zijn geen concentraties van gemerkte jonge bijen in de wolken voorspelende bijen te vinden.
- Het verschijnsel voorspelen doet zich alleen voor in de tijd dat er darren en jonge koninginnen zijn.
- Onderzoek heeft aangetoond dat in een volk voorspelende bijen veel haalbijen aanwezig zijn, vaak met volle honingmaag en de stuifmeelklompjes nog aan de poten. Deze haalbijen hoeven zich niet meer te oriënteren.
- Ook als men volken samenstelt uit haalbijen, wordt er toch voorgespeeld.
- Maakt men volken zonder koningin die voortdurend van jonge bijen worden voorzien, dan wordt er niet voorgespeeld terwijl er wel steeds jonge bijen bijkomen.

- Voorziet men een dergelijk volk van een koningin, dan kan men de dag erna het voorspelen weer waarnemen.

Als voorspelen geen functie heeft voor de oriëntatie, waar dient het dan wel voor? Tautz legt een relatie tussen het uitvliegen van de jonge koningin voor de bruidsvlucht en het voorspelen. Hij zegt dat er waarnemingen zijn dat een koningin die op bruidsvlucht gaat begeleid wordt door haalbijen. Als een koningin vertrekt voor de bruidsvlucht vliegen er bijen uit de volk voorspelende bijen met haar mee. Haalbijen weten de weg en in een groepje bijen is de koningin veiliger voor insectenetters. De voorspelende bijen zouden een rol spelen in het begeleiden van de jonge koningin. Een extra argument daarbij is dat het paringssucces van jonge koninginnen vanuit grote volken veel groter is dan bij vertrek uit door de imker samengestelde kleine bevruchtingsvolkjes. Bevruchtingsvolkjes zouden te klein zijn om genoeg begeleidende bijen te leveren voor een succesvolle bruidsvlucht.

Ik heb het altijd onwaarschijnlijk gevonden dat een bijenvolk dat zoveel investeert in het produceren van zwermen en het opkweken van jonge koninginnen, het voortbestaan van het volk af zou laten hangen van het succes van een eenzame bruidsvlucht en geen tactieken zou hebben ontwikkeld om de kans op een succesvolle bruidsvlucht te vergroten. Jürgen Tautz geeft daarop het antwoord.

Reacties naar m.j.van.iersel@wxs.nl